

100 aastat rahvusülikooli: Tartu Ülikooli meditsiiniteaduste valdkond uue õppeaasta hakul

Margus Lember – Tartu Ülikooli meditsiiniteaduste valdkonna dekaan

Margus Lember

Tartu Ülikool on *QS World University Rankings*'i andmetel tõusnud kõigi aegade kõrgeimale, 301. kohale. Tänavu kevadel korraldatud Kantar Emori uuringust selgus, et igas vanuses Eesti inimesed peavad riigi mainekaimaks kõrgkooliks Tartu Ülikooli. *Times Higher Education*'i edetabelis paigutub ülikooli meditsiiniharidus maailma parimate ülikoolide pingereas positsioonile 301.–400. Ülikool tõusis farmaatsia- ja farmakoloogia-teaduste alal Shanghai edetabelis *Academic Ranking of World Universities* esimest korda viiekümne parima sekka. Me oleme oma teadusalal maailmas kõrgel kohal ja Ida-Euroopas kõrghariduse tipus.

Meie tugev positsioon nii rahvusülikooli kui ka rahvusvahelise teadusülikoolina seab kõrged nõudmised nii õppe- ja teadustöö, koostöösuhete, avaliku huvi kui ka töötajate rahulolu seisukohalt. Kõrged nõudmised kvaliteedile ja arengupotentsiaal on märksõnad, mis viivad meid vastu uuele õppeaastale, mil ülikool tähistab eestikeelse rahvusülikooli 100. sünnipäeva ning seeläbi ka sajandipikkust eestikeelse meditsiinihariduse andmist.

ÕPPETÖÖ

Sel kevadel sai lõpudiplomi meie 310 tudengit. Esimest korda oli nende seas ka 18 arstiüliõpilast, kelle õpe toimus täielikult ingliskeelse õppekava järgi.

2019/2020. õppeaastal alustas valdkonnas õpinguid 611 uut üliõpilast, sh 28 doktoranti ja 144 arst-residenti. Vastuvõtt meie erialadele on olnud konkurentsirohke. Õppekohad on täidetud parimate ja väga motiveeritud kandidaatidega. 2019/20. õppeaastal õpib meditsiiniteaduste valdkonnas kokku 2021 üliõpilast ja 742 arst-residenti.

Kohandame igal aastal oma õppekavasid, et tagada kiiresti muutuv keskkonnas nüüdisaegne õpe ja kvaliteet. Jätkub arstiteaduse õppekava reform, mille plaanime

täielikult ellu viia aastaks 2023. Sellega hajutatakse kolmanda kursuse patoanatomia ja patofüsioloogia õppetöö pikeemale ajale, osa patoanoomiast õpitakse paralleelselt kliiniliste ainetega. Inimese molekulaar- ja kliiniline geneetika seevastu algab kolmandal kursusel. Uuel õppeaastal on plaan saata arstiõppe üliõpilased juba esimese kursuse sügissemestril esmakordselt haiglasse või perearstikeskusesse arstide töövarjuks, et anda varakult aimu tuleviku töökeskkonnast.

Muutuste keskel on ka proviisoriõpe. Õppe järjepidevuse ja farmaatsia tuleviku eest seisavad lisaks kõrgkoolidele mitmed farmaatsiavaldkonna organisatsioonid. Nii on ühiselt arutatud valdkonna tulevikku, õppe kestust, rahastamist ja eriala populariseerimist. Tartu Ülikooli ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli koostöös kavandatakse lahendusi, mis annaksid kolmeaastase farmaatsiaõppe läbinuile võimaluse jätkata õpinguid Tartu Ülikooli proviisoriõppes.

Suurt rõhku oleme viimasel õppeaastal pannud arstiõppe ja residentuuri praktika juhendajate koolitusele. 2018/2019. õppeaastal toimus 12 koolitust, millest sai osa enam kui 200 arsti üle Eesti. Koolitused toimusid ka hambaarstidele, füsioterapeutidele ja proviisoritele. Koolituste eesmärk oli suurendada juhendajate teadlikkust juhendamisprotsessist. Koolituste korraldamine on vajalik ja tänuväär töö, mis aitab juhendamist veel paremaks muuta.

Ülikoolile on tähtis, et tudengitel, arst-residentidel ning õppejõududel oleks juurdepääs rahvusvahelistele andmebaasidele. Sel aastal pikendame andmebaasi Access Medicine kasutuslitsentsi, et suur hulk kõige uuemat õppekirjandust oleks ikka kättesaadav. Kuuenda kursuse üliõpilased saavad kliinilise praktika ajal kasutada AMBOSSI õppeprogrammi, kus on palju

materjale ja võimalik interaktiivselt käsitleda haigusjuhtumeid. Võtsime selle esimest korda kasutusele möödunud aastal, sest see toetab tudengite iseseisvat õppimist ja praktikabaasides peetavaid kliinilisi seminare. Tudengite tagasiside programmile on olnud väga positiivne.

Kuna õpe ja õpetamine on ülikooli üks alustalasid, pööratakse õpetamise arendamisele ülikoolis jätkuvalt suurt tähelepanu. Meditsiiniteaduste valdkonnast said 2018. ja 2019. aastal oma õpetamise arendamiseks ja uurimiseks programmi „Hea õpetamise grant“ toetuse Jaak Jürimäe, Urve Paaver, Miriam Ann Hichey, Ene Indermitte, Kaja-Triin Laisaar ja Ave Minajeva.

Auditoorse õppe ja praktika kõrval pannakse üha suuremat rõhku ka e-kursuste arendamisele, et muuta õpe paindlikumaks. Sel aastal tunnustati farmaatsia instituudi e-kursust „Kliiniline farmaatsia“ aasta e-kursuse tiitliga. Kursuse autorid on Jana Lass ja Marika Saar.

Traditsiooniliselt valiti üliõpilaste tagasiside põhjal aasta õppejõude. Meditsiiniteaduste valdkonnast valiti 2018. aasta parimaks õppejõuks kliinilise meditsiini instituudi anestesioloogia ja intensiivravi professor Joel Starkopf.

RESIDENTUUR

Residentuuriõpe ja selle korralduslik pool on läbinud mitmeid uuendusi. Kevadel uuendati 23 residentuuriprogrammi. Kõige suurema muutuse, mille suunas on tööd tehtud kümme aastat, läbis peremeditsiini residentuur. 2019/2020. õppeaastast vastuvõetavatele arst-residentidele kestab õpe kolme aasta asemel neli aastat. Ühe aasta lisandumine annab perearstidele parema väljaõppe, mis vastab neilt oodatavale panusele tervishoiusüsteemis.

Jätkuvad residentuuriprogrammide välishindamised. Mais välishindamise läbinud sisehaiguste residentuur sai kiitva tagasiside. Eksperdid kinnitasid, et väljaõpe vastab Euroopa Liidu direktiivile ning on võrdväärne teistes Euroopa Liidu riikides toimuva väljaõppega. Hiljemalt aasta lõpus läbib välishindamise ka onkoloogia residentuuriprogramm. Välishindamist planeerivad ka füsiatria ja taastusravi ning oftalmoloogia residentuuriprogramm. Sünnitusabi ja günekoloogia, peremeditsiini, uroloogia ning anestesioloogia ja intensiivravi programmide välishindamine on juba tehtud.

Kevadel leppisime residentide esindajatega kokku ka regulaarsed kohtumised, et tihendada infovahetust. Tagasiside kogumise eesmärgil löime arst-residentidele ka veebivormi, kus saab residentuuri kohta tagasisidet anda.

Koostöös Sotsiaalministeeriumiga tõusis 1. aprillist arst-residentide töötasu ja suurenes ka juhendamistasu. Arst-residentide brutopalk tõusis 1929,52 eurolt 2085,13 euronni kuus. Juhendajad saavad ühe arst-residenti juhendamise eest 170,75 euro asemel 186,60 eurot kuus. Residentide palgakasv on olnud märkimisväärne, ent ülikooli kulusid on kaetud ligikaudu kümme aastat muutumatu summana. Ei saa eirata fakte, et residentuuri teoreetilise õppega seotud kulud on igal aastal kasvanud ja õppejõududelgi on õigustatud ootus töötasu kasvule. See vajab lahendust Sotsiaalministeeriumilt. Jätkuvalt töötame selle nimel, et võimaldada residentuuri läbimist osakoormusega, siin on meditsiiniteaduste valdkond teinud kõik, et see muudatus ellu viidaks. Endiselt ootame Sotsiaalministeeriumi sammu.

Fookuses on olnud ka kolmandatest riikidest arstide legaliseerimine Eestis. Ülikoolina seisame selle eest, et kõik arstid, kes Eestisse kolmandatest riikidest tulevad, oleksid omal erialal pädevad. Ülikool panustab riigi loodavasse praktika- ja hindamissüsteemi. Peame jätkuvalt oluliseks ka keeleoskuse nõuet, sest see on möödapääsmatu eeldus arstina töötamiseks Eestis.

LIIKUMA KUTSUV KOOL

Sportiteaduste ja füsioteraapia instituudi liikumislabori eestvedamisel toimuva laste liikumisaktiivsuse suurendamise programm „Liikuma kutsuv kool“ kasvab ja kaasab osalejaid jõudsalt. Kui möödunud aastal oli üle Eesti liitunud programmiga 40 kooli, siis nüüdseks on neid 79. Kuna pilootprogramm oli väga edukas, on suund võetud üle-eestilise laienemisele. Programmi on tunnustanud nii peaminister kui ka Tartu linn, kes andis liikumislabori juhatajale Merike Kullile laste tervise edendamise eest Tartu medali.

TEADUSKOOSTÖÖ JA TUNNUSTUSED

Arstiteaduse, nagu teaduse üldine riiklik rahastamine, on jätkuvalt problemaatiline. Sügava pettumuse valmistas valimiseelse teadusesse panustamise suurendamise

uhke lubaduse sisinal kokkuvajumine. Selle negatiivset tulemust näeme aastate pärast.

Möödunud õppeaasta teaduspublikatsioonid olid meie valdkonnas endiselt heatasemelised, tuginedes varasemate aastate tublile tööle.

Möödunud aastal avanes mitmeid uusi ja tihendasime olemasolevaid koostöösuhteid rahvusvaheliselt hinnatud partneritega. Valdconda külastasid maineka Nottinghami Ülikooli meditsiiniteadlased, kellega arendatakse teaduskoostööd siirdegenoomika, viljatuse ning naha ja liigeste põletikuliste ja krooniliste haiguste uurimisel. Kevadel sõlmsime Metšnikovi nimelise Riikliku Meditsiiniülikooliga koostöömemorandumi, mis võimaldab nendega teha tihedamat koostööd.

Koostöö Vietnamiga on olnud tulemuslik. Koostööprojekt „Teadusvõimekuse parandamine Vietnami ülikoolides, juurutades Euroopa kõrgharidusstandardeid ja kasutades tehnoloogiasiiiret“ on selleks korraks lõpusirgel. Selle koostöö tulemused ja edasised plaanid vajavad valdkonnas süsteemsemat planeerimist, Aasia suund on oluline ülikoolile tervikuna.

Tänavu sügisest võtame valdkonnas eestvedada ohutuma tervishoiu arendamise. Ohutuma tervishoiu üks tähtis eeldus on teadusuuringute edendamine patsiendihutuse valdkonnas. Selle arendamiseks sai kliinilise meditsiini instituudi sisekliinik Euroopa Komisjonilt enam kui 300 000 eurot toetust (projekt PATSAFE). Patsiendihutusega tegelemine on ravijuhendite väljatöötamise ning kvaliteedinäitajate ja -raportite koostamise kõrval valdkonna kolmas suur tegevusala.

Paljud meie head kolleegid pälvisid olulisi tunnustusi. Bio- ja siirdemeditsiini instituudi molekulaarse toksikoloogia professor Allen Kaasik sai teadustöö riikliku preemia arstiteaduse alal („Mitokondrite roll närvisüsteemi haiguste korral“). Kliinilise meditsiini instituudi naistekliiniku sünnitusabi ja günekoloogia professor Helle Karro pälvis presidendilt Eesti Punase Risti II klassi teenetemärgi ning sünnitusabi ja günekoloogia lektorid Kai Part ja Made Laanpere said Eesti Punase Risti IV klassi teenetemärgi Tartu vägistamisohvrite keskuse loomise ja eestvedamise eest.

Tiiu Silla nimelise elutööpreemia pälvis meditsiinilise biokeemia professor Mihkel Zilmer teaduse ja tehnoloogia pikaajalise ja süstemaatilise populariseerimise eest.

TÖÖTAJAD JA TARISTU

Valdkonnas töötab 616 inimest, kellest 408 on akadeemilised töötajad. 66% akadeemilistest töötajatest on doktorikraadiga. Meil töötab 47 professorit ning 14 välisõppejõudu ja -teadustöötajat. 1. septembril alustas kliinilise meditsiini instituudis tööd kolm uut professorit: vasoloogiaprofessor Jaak Kals, kliinilise neuroloogia professor Janika Kõrv ning laste ja vastsündinute intensiivravi professor Tuuli Metsvaht. 1. oktoobrist on bio- ja siirdemeditsiini instituudis tööl molekulaarmeditsiini professor Ana Rebane.

Aasta alguses avati sporditeaduste ja füsioteraapia instituudi uus õppehoone ning uuenenud spordikompleks. Sellega paranesid füsioteraapia- ja treeneriõppe tingimused ning kehalise kasvatuse õpetajate ettevalmistus, samuti sai lahendatud teadustegevuse ruumiprobleem.

Valmimas on kliinilise meditsiini instituudi simulatsioonikeskus, mis annab tudengitele juurde uusi võimalusi praktiliste oskuste harjutamiseks. Maarjamõisa polikliiniku hoones valmivad uued renoveeritud ruumid peremeditsiini, õendusteaduse ning hambaarstiteaduse tarvis.

Tänavu täitub 20 aastat Biomedikumi ja viis aastat siirdemeditsiinikeskuse avamisest. Need on hooned, milles tehtav õppe- ja teadustöö viib edasi nii Eesti kui ka maailma meditsiini- ja tervishoiusüsteemi.

UUE DEKAANI VALIMISED

Valdkonna jaoks on oluline sündmus uue dekaani valimine. Valitud inimene alustab ametiaega uuel kalendriaastal. Kindlasti on uue dekaani tulipunktis teaduse ja õppe rahastamise probleemid, arstiõppeks ja -teaduseks vajaliku töökeskkonna hoidmine Tartu Ülikooli Kliinikumis ning laiendamisvajadused koostööks väljaspool Tartut.

VALDKONNA SUURSÜNDMUS

10. ja 11. oktoobril tähistame arstiteaduskonna 387. aastapäeva. 10. oktoobril toimub teaduskonverents, kus valdkonna teadurid, õppejõud, üliõpilased, doktorandid jt tutvustavad viimase aasta teadusuuringute tulemusi. Kuna aastapäev on pühendanud rahvusülikooli 100. sünnipäevale, toimub selle puhul 11. oktoobril teemakonverents „100 aastat personaalset meditsiini“. Kõik huvilised on oodatud kuulama ja kaasa rääkima.